

Uit de Carnaval in de Vasten!

Onze zuidelijke landgenooten hebben de carnavalsleut verwisseld met de ernstige stemming van den vastentijd.

Een groote mate van menschkundigheid kunnen wij aan Rome niet ontzeggen; wat kennen zij het menschelijk hart in al die bonte, soms zotte wendingen, in al zijn wisselende behoeften!

Het carnaval steekt zoo heerlijk de draak met onze gewichtheden. Zie dien Gelen Ridder in zijn uniform met gouden tressen, zijn martialen kolbak, zijn rinkelende sleepsabel! Bij het demasqué blijkt hij twintig jaar gezeten te hebben in den zadel van een kantoorkrak! De Jonkvrouw in haar sleepend gewaad, met haar prachtige corsage, ontpopt zich als een dienstster, die amandelbroodjes serveert bij Heek! Een paar avonden hebben zij geleefd in een roes van trols, in een droom van geluk. Dan trekt de Gele Ridder zijn kaalgedragen kantoorpak aan met de kladmouwen, dan verwisselt de Jonkvrouw haar diadeem met het witte mulsje en spelt zij haar nummer op.

Ook wij, protestanten, hebben ons carnaval, maar wij weten het meestal niet. Wat is er vaak een jacht op de witte das, op een preekstoel te staan, een rede te houden, al is het dan maar in het zand van een pasgedolven graf, o, dat carnaval der dwaze veelsprekendheid! Op het kussen van een bestuursfauteuil te zitten, mee te marcheren in de eskadrons van groote mannen, die wij er op-na-houden, mensch, mensch nog aan toe, wat prachtig allemaal! Anderen verschijnen in de kerkvaderpels (met de motballetjes nog in de zakken). O, als de Lieve Heiland komt op ons groote carnaval, als Hij komt om zondaren zalig te maken, wat zal Hij droevig verbaasd staan over ons, kerkvaders! Hij zal Zich niet terechtweten in deze menscheid van de witte das! Ach, zelfs van onze begrafenissen maken wij vaak een carnaval, onder stroomen van welsprekendheid daalt de kist van onzen eminenten broeder ten grave, nadat hij zoovele gewichtige diensten den lande, den volke en der kerke heeft bewezen. Naar onze woorden te oordeelen zou met dit verscheiden de wereldhistorie moeten eindigen, maar de zon gaat op en de zon gaat onder en vele beken gaan uit in de zee, nochtans wordt de zee niet vol! Gods Boek schrijft óók een memoriam: En hij stierf. Meer niet. Dat schreef het Heilige Boek bij Adam en Seth en Methusalah, bij Abraham, bij Petrus en Paulus, bij de allergrootsten, die uit vrouwen geboren zijn en dezelfde grafrede zal Gods Boek ook houden bij eenvoudige lieden als u en ik. En na den dood het demasqué... Dan legt Lazarus zijn domino van lompen af en ligt aan in Abrahams school. Dan slaat de rijke man zijn oogen op in de pijn en zijn domino van purper wordt door de motten gegeten. Maar wij zetten ons carnaval voort alsof er nimmer een demasqué zal komen...

Niet allen zijn even schuldig aan dit carnaval zonder leut. Er zijn menschen, die zichzelf aankleeden en menschen, die aangekleed worden. Ach, de laatsten zijn wel het talrijkst! Goede kerels, lieve vrouwen. Maar men heeft hen zoo lang aan de ooren geteet dat zij eminent waren, geniaal, magistraal, en wat al niet meer, dat zij het ten laatste zijn gaan gelooven. Ach, ik zeg niet dat het zoo erg zou zijn, als wij eens een hooge krop zetten in een malle bui. Maar het is wel erg als het nooit tot een demasqué komt en wij altijd maar in dien gekken waan voort blijven leven. O, laat ons ophouden met al die fratsen! Wij zijn gewone menschen, wij zeggen en schrijven wel eens mooie dingen, nog meer gemeenplaatsen en ook vele vervelende tirades. Wij doen wel eens ons best en wij laten ook veel in de lap hangen. Wij hebben goede oogenblikken, wij zijn ook vaak erg klein en min. Het zal ons allen goed doen als wij uit de carnaval in de vasten gaan!

Ja, dat demasqué is even een zuur momentje. Wij, dwazen, hebben dat ook alweer interessant gemaakt! Maar dan heb ik dien gelen ridder en die jonkvrouw van de dienbak, dien kerkvader in pels, nog honderdmaal liever dan dat demasqué met voetlicht en reclame! Dat is eenvoudig een verwisselen van domino!

Neen, het eerlijk tegen jezelf te zeggen: ik ben maar een doodgewone kerel, ik speel — maar ik ben geen kunstenaar, ik denk — maar ik ben geen genie; ik spreek... maar ik ben geen Cicero, ik bestuur, maar ik ben geen staatsman, ik heb God lief, maar ik ben geen heilige, ik ben gewoon, heel gewoon, ja, dat valt niet mee. De witte das te moeten losstrikken, de kerkvaderpels weer in de motballetjes te leggen. Wat blijft er over?

Een zieligheidje?
Neen, een gewoon mensch. En God heeft gewone menschen ongewoon lief. Zijn wereld is vol gewone menschen. Zijn kerk is vol gewone menschen! Zijn hemel is vol gewone menschen! N. B.

„tasten“ naar den verborgen zin; maar geval A — zoo vervolgt hij — doet zich voor in het levende heden, wanneer monnik X of zuster II of ingewijde Z een „oogenblik“ beleefd van extase, een „oogenblik“, waarin hij boven de sfeer van het pietepetierig discursieve twisten over letters „uitgeheven“ is, en, ont-heven zijnde, met God verkeert in levend, d.w.z. boven-schriftuurlijk contact. Geval B is dus volgens hem principieel van lager gehalte dan geval A. De gereformeerden daarentegen verklaren in de Synopsi: geval A deed zich voor, toen God een Mozes, de profeten, de apostelen zooveel eeuwen geleden Zijn bijzondere openbaring vernemen liet, doch geval B is er thans, nu Hij Zijn Woord aan het schrift heeft toevertrouwd en ons volautoritair laat zien, hoe Hij in die Schrift aangaande onze controverse beslissing neemt. In beide gevallen is er sprake van een supremus iudex, een hoogsten rechter. Geval B doet in waarde voor geval A niet onder. Geval A behoort voorts tot het verleden, geval B is het onze in het heden.

Er is volgens deze gereformeerden dan ook geen sprake van revelatio specialis continua, d.w.z. van voortgaande bijzondere openbaring; want al moge Prof. Hepp, blijkens publieke mededeelingen, dit begrip trachten in te voeren in onze kerken, zijn spreekwijze gaat toch in tegen de terminologie der vaders, belooft het gevaar, in strijd te komen met hun grondgedachten, maakt in elk geval het verstaan daarvan moeilijker, en dreigt ons te belemmeren in den strijd tegen andere ongereformeerde begrippen, waarin óók gesproken wordt van continueering van Gods werk in het verleden; ik denk hier aan de leer der „creatio continua“, d.w.z. van een voortgaande schepping, waartegen Ch. Hodge moede opmerkingen gaf in zijn Dogmatiek.

Wie nu het gereformeerde volk in dezen verwarden tijd dienen wil, mag van deze dingen niet zwijgen. Er is al misverstand genoeg. Wanneer men bang is, dat onze kerken het gevaar van versteening en vernietiging belooft, dan zegge men niet: „wij strijden voor gezonde mystiek, en wie het woord mystiek in den ban doet, is dus een aanrander van de waarheid Gods; hij roept het oordeel der magereid over onze zielen in“. Het is immers zeer wel mogelijk, dat zij, die tegen het woord mystiek bezwaar inhouden, de gevaren inzien, welke het woord alle eeuwen door in kerk en theologie heeft meegebracht, en ook in dezen de reformatie van het kerkelijk spraakgebruik, en de progressie in het doordenken der schriftuurlijke waarheid zoeken. Wat de anderen onder hun „gezonde mystiek“ verstaan, dat zullen zij liever betitelen met den naam van geloof, of verborgen omgang met God. Het woord verborgen wil dan echter in hun mond niet zeggen: verborgen voor hen, die „de letter“ onderzoeken, doch: verborgen voor den ongelovige en verborgen voor de uiterlijke waarneming. Maar omdat zij weten, dat het hart arglistiger is dan enig ding, en omdat zij bedenken, dat de oude mensch eerst in den dood vernietigd wordt, daarom zijn ze er doodsbenauwd voor, dat ze de worstelingen tusschen den ouden en den nieuwen mensch, en het richtend onderscheiden tusschen wat uit Gods Geest of uit hun eigen boze hart is, zouden willen afdoen met terzijde, of ook achterstelling der Schrift. Integendeel, zoo houden zij vol: wij kunnen niets, dat uit ons binnenste opborrelt, zoo maar aanvaarden als afkomstig van Gods Geest; want, zal het inderdaad van dien Geest zijn, dan moet het kloppen met Zijn Woord, d.w.z. Zijn geschreven Woord, en dan moet het ook daarmee te verifiëren zijn; en daarmee alleen.

Bij dit laatste gevoelen leeft men; maar bij het eerste verkomert de kerk. En wij achten het een direct gevaar voor onze kerken zelf, wanneer menschen, die overigens deze dingen zelf zeer goed weten, niet hun uiterste best doen, om den indruk te ontgaan, alsof ze — natuurlijk geheel onbedoeld — zouden speculeeren op het onverstand van vele overigens goed bedoelende menschen, die het woord „mystiek“ alleen kennen, niet uit oude schrijvers, maar uit wazige, onoordeelkundige gesprekken over hen.

Daarom vinden wij het ook jammer, wanneer de besprekingen over de zielservaringen van menschen, die in een „oogenblik“ een stem van God denken te hebben „gehoord“, in de laatste weken hier en daar schoolloopen door veronachtzaming van hetgeen hierboven gezegd werd. Immers,

- 1o. is er al dadelijk verschil tusschen iemands „zielservaring“ en zijn reflexie daarover; en het wordt haast een ironisch geval, wanneer „mystieke“ „zielen“ daaraan door anderen — die zij „nager“ noemen — moeten worden herinnerd;
- 2o. blijft het altijd een groote moeilijkheid, uit te maken, wat nu werkelijk en wat slechts in de verbeelding werd „ervaren“. Wie maar iets weet van het ingewikkelde complex van het menselijke zieleleven, schrikt terug voor het acute gevaar van zelfsmisleiding, dat hier optreedt;
- 3o. wordt het zelfonderzoek schrikbarend bemoeilijkt, ja verhindert, wanneer men de menschen, die met dergelijke ervaringen komen aandragen, niet op gereformeerde wijze verwijst naar de Schriften.

En — last not least — let men wel op het fijne puntje? Niemand ontkent, dat een bepaald bijbelwoord op een zeer bijzondere manier in onze gedachtenwereld plotseeling kan worden ingedragen. Maar datzelfde kan gebeuren door een scheurkalenderblaadje, een spreuk op een kerkhof, een vergeelden brief, een herinnering opkomende uit het onderbewustzijn, of door eenige andere langs natuurlijke weg verklaarbare oorzaken. De vraag echter, of de voorzienige God — want Zijn voorzienigheid is een almachtige en alomtegen-

woordige kracht — in zulke oogenblikken met Zijn genadewil, ter uitvoering van Zijn eeuwig welbehagen, en ter legging van den keten des heils, tot zoo iemand gekomen is, die vraag kan men niet beantwoorden, tenzij dan uit de vruchten. Aan de vruchten kent men den boom, niet aan eenige handeling van zaadstrooing, die altijd verborgen is.

Middeleeuwsche mystiek heeft altijd het „zien“ en het „hooren“ van God losgemaakt van de woordopenbaring en van de reflexie, en ze gemaakt tot „oogenblikshandelingen“ in het uur der extase. De antimystisch opgezette redeneeringen van Barthiaansche zijde hebben eveneens de continue openbaringslijn en de continue belijdenisdaad van haar waarde beroofd, om daartegenover óók weer het „oogenblik“ te verheerlijken, waarin de „sprekende“ God door den „hoorenden“ mensch werd verstaan. En, hoewel begonnen met een fel requisitoir tegen de mystiek, vertoonde men niettemin alras het typische beeld der mystiek in zijn eigen constructies. De mystiek was anti-historisch, althans boven-historisch; óók van deze zijde sprak men in gelijken geest. De mystiek hoopte op de één-wording van den sprekenden God en den hoorenden mensch; en óók van dezen kant kwam men tot uitlatingen, die den sprekenden God en den hoorenden mensch „identiek“ verklaarden.

Nu heeft Prof. Hepp onlangs terecht gewaarschuwd, al was het dan ook in verkeerd verband, tegen het „van bakboord naar stuurboord loopen“. Ik ben bang, dat dit gevaar opnieuw acuut wordt, als men, met terzijdestelling van hetgeen hierboven opgemerkt werd inzake de typisch-mystische probleemstelling, de kinderen Gods rusteloos laat heen en weer loopen van bakboord („gezonde mystiek“) naar stuurboord („valsche mystiek“). Of, als men, inplaats van de sterk antimystische betoogen der vaders „uit den bloetijd“ aan te halen, verwijst naar de Ritschilianen, die alle mystiek in den ban deden. Laat men liever het gevaarlijke woord mystiek voorzichtig gebruiken, en het geloof, dat op Gods Woord zich verlaat, den menschen prediken. En in elk geval elkaars meening zuiver weergeven, ook in de probleemstelling.

Te meer is er aanleiding voor deze opwekking, omdat in de jongste gesprekken over de verhalen van iemand, die in een bepaald „oogenblik“ Gods stem „hoorbaar“ vernomen had, het fijne puntje aan de aandacht van sommigen scheen te ontsnappen. Dat was — nog eens — niet, of er geen bijzondere dingen kunnen gebeuren, die een bepaalde bijbelsche gedachte op de consciëntie binden, doch het was dit: of men het recht heeft den Heere, als Hij op zulk een manier, zulk een „oogenbliksmanner“ komt, speciaal daarin en speciaal daarom te eeren als supremus iudex in den strijd van telgen hart met zichzelf, — zulks dan met voorbijgang van wat Hij jarenlang door Zijn Woord in de ernstige roeping door het evangelie tot onze ziel gesproken heeft, als ware dit van geene, of zelfs maar van mindere, en dus niet van verantwoordelijk stellende definitieve betekenis. Wie dat fijne puntje verzwijgt, brengt de kerk niet verder, doch brengt ze terug naar dwalingen, die Gods genade ons reeds lang deed zien en overwinnen. Dwalingen van hen, die het „zien“ en „hooren“ van God losmaakten van den ambtelijken dienst des Woords, en van den regulieren dienst der profetie. Wie zulke dwalingen, al is 't maar door te zwijgen, in de hand werkt, die speelt met vuur. En wie de roeping des evangelies door de letter der Schriften degradeert ten gunste van „oogenblikshervaringen“, die geen enkel bewijs van goddelijkheid in zich dragen, die speelt niet eens meer met vuur, maar heeft het reeds ontstoken en in Gods huis geworpen.

K. S.

2) Het is interessant eens te controleeren, in welk verband Ritschl de mystiek ter sprake brengt. In zijn „Rechtfertigung und Versöhnung“ heeft hij, handelende over „mystiek“ het over:

- den invloed der bekeerdenden en dien van Tauler c.s. in de mystiek (I, 119);
- de mystieke denkbeelden van Martin Moller en Philipp Nicolai (I, 357);
- de mystiek, die van Pictisme tot Aufklärung leidt (I, 372);
- de mystiek van Zinzendorf (I, 595—596);
- de opvatting der reformatoren over het eeuwige leven in tegenstelling met de mystiek (III, 95);
- mystiek en de leer van de rechtvaardiging in het geloof (III, 108); het gaat hier om de op blz. I, 120—356 bedoelde pïetisme en mysticisme inzake den „Busskampf“ (III, 154—155);
- de vrijheid der contemplatie in de Roomsche kerk (III, 172);
- stijgende invloed der mystiek in de lutherse theologie uit het begin der 17e eeuw bij Johann Arndt (I) c.s. (III, 174);
- de leer van de „vergodelijking“ in de westersche kerken (III, 368);
- de reformatische opvatting over het eeuwige leven en de leer van den „Gottesschau“ (III, 467—468).

Avondmaalsstel voor Oss.

In Oss woont een klein gedeelte van de Geref. Kerk te 's-Hertogenbosch. Om den grooten afstand van 20 K.M. worden er geregeld predikdiensten gehouden en sedert het vorige jaar wordt het Heilig Avondmaal er ook bediend, ofschoon de kerk er nog niet geïnstitueerd is. Tot nu toe wordt gebruik gemaakt van het Avondmaalsstel van 's-Hertogenbosch, dat daartoe echter telkens over en weer gebracht moet worden.

Het zou zeer wenschelijk zijn, dat Oss een eigen Avondmaalsstel kreeg. Zou er niet ergens een Avondmaalsstel ongebruikt staan, dat men voor Oss wil afstaan?

Gaarne ontvangt ondergeteekende daarover bericht.

D. DE WIT, Geref. Pred.

1 Maart 1938.

te 's-Hertogenbosch

Gaarne wekken wij onze lezers tot inwilliging van het hierboven gedane verzoek op.

K. S.

wijzen naar hart ligt, om t hoofd moet tri.

t, voor zoover t, steeds „ge- t zijn mystici, oeten hebben. ilisten; in het olastieken, en wleven raken. bedoelen met t: „een var- is“. On-mid- onder middel, er het middel oeken, letters, urself denken; mysticus — o et menschelijk schemen, of voord tenslotte groote sta-in- om aan de zijn, iets mee n van de ver- n alle Schrift weet bijzonder it boven dat chen van lager itoverzen met

p der eeuwen eerde een ver- lat de Schrift hij houdt dus r letters, voor het geloof. En it de mysticus, an letters ooit kunnen zijn? „hoogste“ niet daar zijn, er God tot het tegenover ons werkt Hij niet voorberei- te pas kunnen on-middel- ulke inspraken oogenblik“; n met boeken,

alle letter, ook i noodhulp. De atellingen ver- ing van waar enstelling van

ptredende met hriftuurlijk en vaders spra- ynopsis — over ar: „supremus“, waarin zij dat n bedoeling. In et een koning ak te doen in damen gerez. veeërlei manler n, waarin Zijde rschijnt, en mei l kan handelen, cellen. Maar er of keizer kan . Dan doet hij iemand zeggen, der gezag heeft rkomsten op in- eit. Hij is wel lver, beslissend, de controverse, jft, en de zaak

t ieder duidelijk zijds door den erde. Noem het geval A, en het nu: geval B is e Schriften, en verder zouden

Rex, non tantum utatis suae Inter- gaur, sed etiam z etiam Deus non t voluntatis suae t et Apostolia, et cum per rescripta m nam Ecclesiæ enover die van r van de „letter“, Salvianus en ook t aan een allego- en ander „niveau“ met den „letter- n“) zin te maken r. de Synopsi op er de aangehaalde hen“ zin voorop, keren (1) zin en men allegorie den e theologie wordt